

เทศน์เช้า วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมนะ ตอนนี่เราไม่มั่นใจในธรรมนะ ถ้าเรามั่นใจในธรรม ธรรมะ เวลาพูดถึงผู้ที่เข้ามาศึกษาธรรมแล้วต้องมั่นคง แต่ความมั่นคงมันไม่มั่นคง มันไม่มั่นคงเพราะมันมีกิเลสข้างนอก กิเลสข้างใน

กิเลสข้างนอก เห็นไหม กิเลสข้างนอกที่เราไปเห็นรูป รส กลิ่น เสียงต่างๆ มันเป็นกิเลสข้างนอก นี่จิตใจมันส่งออก แต่ถ้ากิเลสข้างในมันมีนะ เวลาครูบาอาจารย์ของเราท่านสิ้นกิเลสไป ท่านบอกข้างในมันไม่มี มันไม่มี ไม่มีตัวตน ไม่มีตัวตนนี่มันไม่มีสิ่งใดกระทบ เห็นไหม แต่ถ้ามันมีตัวตนอยู่ข้างใน ถ้าข้างในมีตัวตน มันมีกิเลสข้างใน ภาวสวะคือภพ สถานที่ ถ้าข้างในมีตัวตนอยู่ เห็นไหม มันส่งออก พอมันส่งออกมันก็ไปยึดข้างนอกหมดเลย ถ้ายึดข้างนอกไป เราก็บอกว่าสิ่งนั้นๆ แต่เวลาเราเปรียบเทียบกัน เราก็มองว่าข้างนอกนั้นนะ

เราจะมองคน เห็นไหม คุณติ มารยาทสังคมของเขา กิริยาของเขาสื่อถึงมารยาทของเขา ว่ามารยาทของเขามันออกมาจากหัวใจของเขา นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราบอกว่าสิ่งที่เราไปยึดมันจากภายนอกๆ สิ่งนั้นเป็นกิเลส สิ่งนั้นเป็นกิเลส...สิ่งนั้นมันก็เป็นกิเลส กิเลส เพราะเรามีใจ นี่ธรรมะเป็นธรรมชาติฯ ธรรมะเป็นธรรมชาติ สรรพสิ่งมันก็แปรปรวนไป แต่ธรรมชาติสิ่งนั้นมันมีเพราะอะไรล่ะ? เพราะมันมีตัวตนของเรา แล้วตัวตนใครมองมันเห็นล่ะ? ตัวตนมันมองไม่เห็น

ฉะนั้น เราเป็นชาวพุทธนะ เราเป็นชาวพุทธ เราเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนเรื่องสิ่งใดล่ะ? นี่สอนเรื่องพื้นๆ เรื่องการเสียดละ การเสียดละ ถ้าที่ไหนมีการเสียดละ จะไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน ถ้าสังคมใดไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน สังคมนั้นมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข เห็นไหม ถ้าสังคมใดมีการเอารัดเอาเปรียบกัน สังคมนั้นมีการกระทบกระเทือนกัน ถ้าสังคมนั้นกระทบกระเทือนกัน ที่เราไปวัดไปวา กัน ไปทำบุญกุศลกันก็เพื่อเหตุนี้ไง เราไปวัดไปวา กันเพื่อฝึกฝนจากใจของเราไง เราจะไปวัดเพราะอะไร เพราะว่าเราเป็นชาวพุทธ

ถ้าเราเป็นชาวพุทธ พระพุทธเจ้าสอน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้วสารพัดนึก เป็นรัตนตรัยของเรา รัตนตรัยของเรามันก็เป็นความเชื่อ ความเชื่อมีการกระทำ เห็นไหม การกระทำ เพราะเราเชื่ออย่างนั้นเราถึงทำบุญกุศลของเรา เรามาทำบุญกุศล บุญกุศลเพื่ออำนาจวาสนาบารมี ถ้าเพื่ออำนาจวาสนาบารมี แต่เวลาคนมีศรัทธาความเชื่อขึ้นมา ถ้าอำนาจวาสนาบารมีขึ้นมาทำไมมันยังทุกข์ร้อนอยู่ล่ะ เราทำบุญๆ แล้วทำไมมันทุกข์ร้อน เห็นไหม เพราะคนจะโต้แย้งมาก “ถ้ามันทำบุญแล้วบุญจริง เราต้องมีความสุข ทำบุญแล้วต้องประสบความสำเร็จสิ”

มันประสบความสำเร็จอยู่แล้ว ประสบความสำเร็จว่าเรามีสติปัญญาไง ถ้าคนไม่มีสติปัญญา เวลามันทุกข์มันร้อนขึ้นมา มันทำลายตัวมันเองนะ นี่ถ้าคนไม่มีสติ มันทำลายตัวมันเอง มันทำลายตัวเองโดยไม่รู้ว่าเป็นการทำลายตัวเอง

คุณ เวลาเราได้สิ่งใดมาด้วยการเอาโรคเอาเปรียบเขา เราว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับเราๆ นั่นก็สร้างเวรสร้างกรรมทั้งนั้นแหละ ถ้าเราเสียสละล่ะ เสียสละทางโลกบอกว่าเราเสียเปรียบเขา เราให้ความสุขเขา เราให้ความสุขความร่มเย็นแก่เขา เขาได้รับความสุขความร่มเย็นจากเราไป เขามีความชื่นใจ นี่น้ำใจของเรา เห็นไหม เราเป็นผู้ให้ เราเป็นผู้ให้เขา เราเห็นเขามีความสุข นี่การเสียสละมันเสียสละอย่างนั้นไง ถ้าเสียสละอย่างนั้นแล้ว เวลาเสียสละนี้เราฝึกฝนใจเรา ฝึกฝนใจเรา ถ้าฝึกฝนใจเรา นี่เราเห็นคุณประโยชน์แล้ว ถ้าเห็นคุณประโยชน์ของเราขึ้นมา เราจะมีจิตใจที่อยากจะหาสิ่งจะความจริง

ที่เราทำนี่เป็นอามิส อามิสหมายความว่า รถมาจากบ้าน รถต้องมีน้ำมันมาไหม ถ้ารถขาดน้ำมัน รถนี้จะมาถึงที่นี่ไม่ได้เลย รถมันจะมาได้เพราะมันมีน้ำมันของมัน เห็นไหม คนเรามีบุญกุศลเป็นที่พึ่งอาศัย จิตใจมันกินอารมณ์ เห็นไหม อารมณ์ของเรา ถ้าอารมณ์มันเป็นบุญ อารมณ์ที่มีความสุข อารมณ์ที่มันสงบระงับ นี่มันมีที่พึ่งอาศัย รถเรามีน้ำมัน น้ำมันก็พาเราไป น้ำมันหมดไหม น้ำมันต้องเติมไหม นี่ไง บุญกุศลเราต้องทำอยู่ตลอดเวลา นี่ไง เป็นอามิสๆ ใจ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาบอกพระอานนท์ “อานนท์ เวลาเรานิพพานไปแล้วนะ บอกชาวพุทธบริษัท ๔ เถิด ให้ปฏิบัติบูชาเถิด อย่างบูชาเราด้วยอามิสบูชาเลย”

การเสียสละทำบุญกุศลนี่เป็นอามิส สิ่งที่เป็นวัตถุ วัตถุมันเกิดมาจากไหน วัตถุ ถ้าหัวใจไม่มีศรัทธา มันไม่เอาไป วัตถุมันจะไปไหนได้ไหม? วัตถุมันเคลื่อนที่ไปไม่ได้ มันต้องมีศรัทธา มีเจตนาของเรา เจตนาของเรามาจากไหน เจตนาที่เจตนามาจากไหน? เจตนามาจากภวสวะ มาจากภพ มา

จากจิต ถ้าไม่มีจิต มันมีเจตนาใหม่ คนไม่มีจิต มันจะเอาความเจตนามาจากไหน เพราะมันมีจิตใจ เพราะมันมีภวาสวะ มันมีเจตนาความเชื่อ เพราะเราชาวพุทธ ความเชื่อมันดึงมา พอดึงมา มันมีเจตนา มีความขวนขวาย มันก็หาสิ่งนั้นมาๆ หาสิ่งนั้นมามันก็ฝึกใจ เห็นใหม่ เป็นวัตถุ วัตถุเป็นเครื่องแสดงออกของน้ำใจ เรามีน้ำใจใจ เรามีน้ำใจ เราเสียสละ เราจะพัฒนาใจของเรา ถ้าไม่มีสิ่งนี้เป็นเครื่องเทียบเคียง เครื่องแสดงออก มันจะแสดงออกอย่างไร ก็มันแสดงออกใจ นี่เรามาทำบุญกุศลกันก็เพื่อฝึกหัดใจของเรา

ทีนี้เราจะประพฤติปฏิบัติละ ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะดูแลใจเราแล้ว ถ้าจิตใจเราไม่สงบ เราจะไม่เห็นกิเลสภายในของเรา นี่เวลาส่งออกไป นะ พอกำว่า “ส่งออก” ส่งออก เห็นใหม่ ส่งออกไปที่วัตถุ พอส่งออกไปที่วัตถุ เรบอกว่สิ่งนั้นเป็นกิเลส สิ่งนั้นเป็นกิเลส ส่งออกไปนี่กิเลสข้างนอก เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่ รูปนอก รูปใน ทุกข์ข้างนอก ทุกข์ข้างใน ข้างนอกก็ทุกข์ ข้างนอกก็แบกหาม เวลาข้างใน ใครไปแบกหามมันละ ถ้าไม่มีตัวตน เอาอะไรไปแบกหามมัน คนตายมันมีทุกข์ไหม? คนตายมันไม่ทุกข์หรือ เพราะคนตายมันไม่มีจิต จิตออกจากร่างไปแล้วมันคือคนตาย แต่เราเป็นคนเป็น คนเป็นเพราะมันมีจิตอยู่ เพราะเรามีจิตของเรา มีหัวใจของเรา ทีนี้หัวใจของเรา สิ่งนี้มันมีค่ามาก มีค่ามากเพราะอะไร เพราะมันรู้ดีรู้ชั่ว

เวลาทุกข์มันก็ทุกข์สุดๆ เวลามันสุขมันก็สุขสุดๆ ของมัน เวลามันเฉยๆ ของมัน มันไม่รู้ตัวของมัน เห็นใหม่ ฉะนั้น มีค่ามาก เราถึงตั้งสติปัญญาของเรา เรามีสติ เรากำหนดพุทฺธของเรา สร้างสติขึ้นมา ให้มันรู้ตัวตนของมันขึ้นมา ถ้ารู้ตัวตนขึ้นมา ถ้ามันสงบเข้ามา มันปล่อยวางเข้ามาๆ เป็นตัวตนของมัน ถ้ามันปล่อยวางเข้ามาเนะ มันปล่อยวางเข้ามา มันเป็นสัมมาสมาธิ เราจะเห็น เราจะเห็นว่าสิ่งที่มันยึดมันถือมันจากภายในมันเป็นแบบใด

สิ่งที่ยึดมันถือมัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาอัสวักขยญาณทำลายอวิชชาในหัวใจ มันสำเร็จที่นี้ไง นี่ปรารถนามาเป็นพระโพธิสัตว์ ปรารถนามาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ บอกว่า “เราเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย” ชาติสุดท้ายมันก็ยังมีความทุกข์นะ ความทุกข์ตอนไหน? ความทุกข์ที่ไปเที่ยวสวน เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย เราต้องเป็นเช่นนี้หรือ เราต้องเป็นเช่นนี้หรือ แล้วมันมีอะไรละ มันก็มีสมณะ สมณะผู้ที่รู้ร้อนใจ...อ้อ! เราต้องทำอย่างนั้น เวลาทำอย่างนั้น เห็นใหม่

คนเรานะ เวลาเกิดมา ลูกเพิ่งเกิด ใครมีลูกคนแรกจะรักมาก แล้วต้องสละไป หน้ายังไม่ได้เห็นเลย เข้าไปมองหน้าไม่ได้ เข้าไปมองหน้าไม่ได้ นี่คลอดออกมา มหาเด็กลบอกว่าลูกเกิดแล้ว โอ๊ย! มันผูกพันนะ มันผูกพันมาก แต่ต้องไป แต่ต้องไป เห็นไหม เวลาไป ออกไปประพฤติปฏิบัติ ละล้าละลัง มันทุกข์ใหม่ นี่ความผูกพันระหว่างพ่อกับแม่ต้องพลัดพรากจากกัน ทุกข์ใหม่ มันจะมีความสุขมาจากไหน มันรักมาก มันรักมาก มันหวงมาก มันรักมาก มันผูกพันมาก แต่เราต้องไป เราต้องไปเพื่อจะไปรื้อคันโทริญาณของเรา เราต้องไป แล้วพอไปแล้ว ๖ ปี ไปแสวงหาสิ่งใดๆ มา เห็นไหม นี่ทุกข์นอก ทุกข์นอกมันไม่มีสิ่งใดเลย

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพิสูจนั้มาหมดแล้ววาง มาระลึกถึงตอนเป็นราชกุมาร นี่ระลึกถึงนะ คนเราเวลามันทุกข์จนสุดๆ แล้ว ระลึกถึงเลย ตอนที่เป็เด็ก พระเจ้าสุทโธทนะพา ออกไปแรกนาขวัญ นั่งอยู่ที่นั่น มันมีความสุขอย่างนี้ เราแสวงหามาตั้งนาน แสวงหาจากภายนอก แล้วคิดถึงเวลาเป็นราชกุมารอยู่ที่โคนต้นหว่านนั้น นี่เวลาจิตมันสงบขึ้นมา มันมีความรุ่มเย็นอย่างนั้น ทั้งๆ ที่มันไม่มีปัญญาะ แต่ก็จำได้ จำสิ่งนั้นได้ ฉะนั้น อธิษฐานเลย ฉันอาหารของนางสุชาดา คินนี้ฉัน ถ้าฉันกินนี้แล้วถ้าไม่สำเร็จจะไม่ลูกจากโคนต้นโพธิ์นี้เลย จะไม่ลูกจากบัลลังก์นี้แน่นอน สิ่งนั้นเสียสละไป แล้วย้อนกลับมากำหนดอานาปานสติ เหมือนกับโคนต้นหว่านนั้น เหมือนกับตอนเด็กๆ ที่เราเคยสัมผัสมา สัมผัสมา นี่ทุกข์ภายใน

ถ้าทุกข์ภายใน ถ้ามันรู้เห็นตัวตนของมัน พอจิตสงบเข้ามา บุพเพนิวาสานุสติญาณเข้าแล้ว ถ้ามันเข้าขึ้นมา เข้าไปถึงจิตของเรา เพราะจิตของเรามันเวียนตายเวียนเกิด จิตนี้มีนวมมาตลอด นี่จิตวนมา มันจะสร้างสมสิ่งใดมา ย้อนไปตั้งแต่พระเวสสันดรไปเลย นี่บุพเพนิวาสานุสติญาณ แต่ผู้ที่ปฏิบัติ พอเจอสิ่งใดตื่นเต้น เจอสิ่งใด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยอำนาจวาสนา ด้วยบารมีเต็ม เห็นไหม ไม่ตื่นเต้นกับสิ่งนี้เลย คิดดูสิ แสวงหามา ๖ ปี มันทุกข์ยากมาขนาดไหน แล้วมาเจอสิ่งมหัศจรรย์ขนาดนี้มันควรจะดีใจ มันควรจะหลงไป...ไม่หลง เห็นไหม นี่บุพเพนิวาสานุสติญาณ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ได้ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพอจิตสงบเข้าไป มันก็เหมือนเราจิตสงบแล้วไปรู้ไปเห็นต่างๆ นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงกลับมา ถึงกลับมาด้วยสติระลึกย้อนกลับมา เข้ามาสู่จิตของตัว พอถึงจิตของตัว นี่ทำความสงบลึกซึ้งเข้าไป เห็นไหม เวลาถึงมัชฌิมายม ออกจตุปปาตญาณ นี่กำลังของจิตมันออกไปรับรู้ จตุปปาตญาณ ถ้าไม่ชำระล้างกิเลส จิตนี้ถ้าดับ มัน

ต้องไปต่อ แรงขับเคลื่อนมันมีอย่างนี้ นี่กว่าสวะ นี่ไง ทุกข์ภายในๆ ใจ ในเมื่อมีตัวตนอยู่ ตัวตนคือ จิตดวงนี้มันยังเกิดอยู่ไง เพราะมันมีมัน เพราะมันมีกว่าสวะ มีสถานที่ มีที่ระลึกรู้ เวลาเกิดก็ตัวนี้ มาเกิด เกิดมาเป็นเราอยู่ที่นี่ แล้วถ้ามันตาย มันก็ไปอีก มันตาย มันตายโดยสมมุติไง ตายสมมุติที่ว่า มนุษย์เกิดมาต้องตาย สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา มันต้องเวียนไปในธรรมชาติของมัน จะเกิดในภพชาติใดก็แล้วแต่ หมด อายุขัยของเขา เขาก็ต้องเวียนตายเวียนเกิด นี่โดยธรรมชาติของมัน ใครจะปฏิเสธ ใครจะรับรู้ อย่างไร ใครจะไม่ยอมรับอย่างไร มันก็เป็นอย่างนั้น

นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ตามความเป็นจริง เห็นตามความเป็นจริง มัน เป็นของมันอยู่อย่างนั้น แล้วไม่มีใครรู้ใครเห็น หรือรู้เห็นก็รู้เห็นเฉพาะส่วน แล้วเอามาเรียบเรียง ไม่ได้ว่ามันเป็นเพราะเหตุใด แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุปเพณิวาसानุสติญาณ มาจาก อดีต เห็นใหม่ ทำไมมาเป็นเรา ทำไมมาเกิดอยู่ที่นี่ เพราะสิ่งนี้ ทำไมมันส่งเสริมมา ทำไมมีความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ ทำไมหัวใจมันคืออย่างนี้ ทำไมหัวใจมันช่วยอย่างนี้ เวลามันเกิดนี่มันมี เหตุผลของมัน มันสร้างของมันมา แล้วถ้ามันไม่สิ้นสุด มันไปจุตูปปาตญาณ มันต้องไปเกิดอย่าง นี้ๆ

อย่างนี้ย้อนกลับมา เพราะมันเป็นอดีตอนาคต ย้อนกลับมาถึงปัจจุบัน เห็นใหม่ ปัจจุบัน ย้อนกลับมาปัจจุบันนั้น ปัจจุบันนั้น อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญฺาณํ มันอัน เดียวกันๆ เกี่ยวเนื่องกัน เป็นอันเดียวกัน อันเดียวกันมันทำลายอันเดียวกันอันนั้นแหละ ปัจจยการ อันนี้มันทำลายอันนี้ ถ้ามันทำลายอันนี้ นี่ทำลายอันนี้ทำลายทั้งหมด ทำลายทั้งหมด อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจิสฺสูติ อาสวะสิ้นไป จิตนี้เป็นผู้วิมุตติ ทำลายทั้งกว่าสวะ เพราะอาสวะมันอยู่บนภพ อยู่บน จิตดวงนี้ มันทำลายอาสวะ ทำลายตัวจิต ทำลายไปพร้อมกัน ถ้าไม่ทำลายพร้อมกัน มันมีสถานที่ มี ผู้อาศัย ถ้าทำลายผู้อาศัย สถานที่มันมี ถ้าสถานที่มันมี มันก็มีที่กำเนิด ที่เกิด เวลาไปเกิดบนพรหม ใครเป็นคนไปเกิด มันทำลายตรงนี้หมด เห็นใหม่ นี่ทุกข์ภายใน ถ้าไม่ตัวตนภายใน ข้างในมันไม่มี สิ่งใดจะไปกระทบมัน ไม่มีสิ่งใด เห็นใหม่

คูลี วัตถุสิ่งใดที่มันมี การเคลื่อนไปมันมีอะไรกระทบมัน? นี่เพราะมันไม่มีอย่างนี้ มันถึง เป็นความจริงอย่างนี้ แต่ถ้ามันมีตัวตนของมันจากภายใน ถ้ามีตัวตนจากภายใน ทุกข์จากข้างใน ทุกข์จากข้างนอก เราว่าทุกข์จากข้างนอก ข้างนอกก็ความแบกหามของเรา แต่ทุกข์ภายในละ

ทุกข์ภายใน เห็นไหม จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่มองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส...จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จะใสสะอาดขนาดไหน เศร้าหมอง ส่องใส ไม่มีความคงที่ ไม่มีความเสถียรใจ มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จะส่องใสอย่างไรก็เศร้าหมอง จะส่องใสอย่างไร พลังงานมันใช้ ไม่มีอะไรคงที่ ความคงที่ไม่มี ไม่มี พอมันไม่มี ถ้ามันมีสติปัญญา มันจะย้อนกลับเข้ามาจากการส่งออกกลับมาสู่ตัวมัน แล้วมันทำลายตัวมันได้นะ นี่ทุกข์ภายในๆ ใจ เราประพฤติปฏิบัติกัน เราหวังตรงนี้ใจ เราหวังตรงนี้ เราอยากให้เราใจได้สัมผัสเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิจากข้างนอกเขาจะเคลื่อนไหวขนาดไหน หลวงตาท่านสอนอยู่ เห็นไหม ให้อุใจเรา ให้อุใจเรา ท่านไม่ให้ดูข้างนอก เพราะดูข้างนอก จริตนิสัยของคนมันแตกต่างกัน ความรู้ความเห็นของคนไม่เสมอกัน ในเมื่อความรู้ความเห็นของคนไม่เสมอกัน จะให้พูดเหมือนกัน เข้าใจเหมือนกัน ในโลกนี้ไม่มี ไม่มีหรอก

ถ้าเราหวังนะ เราหวังจะให้คนข้างนอกให้สมความปรารถนา หรือให้ทำให้เราพอใจ เราตายเปล่า เราตายเปล่า เราทุกข์ตายใจ เราจะทุกข์ใจมาก เพราะไม่มีสิ่งใดสมความปรารถนา ไม่มีสิ่งใดจะให้ที่เราคิดแล้วเขาจะทำตามเรา ในโลกนี้ไม่มี ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลวงตาท่านสอนให้ย้อนกลับมาดูใจของเรา ฝึกฝนใจของเรา ให้ใจของเรายอมรับสภาพที่เขาเป็น เขาเป็นของเขาอย่างนั้น ถ้าจิตใจเขาสูง เห็นไหม คุณคนดีสิ คนดีๆ เราคาดไม่ถึงนะ เวลาคนชั่วเราก็กาดไม่ถึงว่ามันชั่วได้ขนาดนั้นนะ เราคาดไม่ถึงนะ

ฉะนั้น หัวใจเราจะออกไปลุ่มๆ ดอนๆ อย่างนั้นหรือ...ทุกข์ภายนอก ทุกข์ภายใน ถ้าหัวใจส่งออกทุกข์ภายนอก ไปรับรู้แบกหามความเป็นไปของโลก เราทุกข์มากนะ ทุกข์ภายใน เพราะมีเรา อย่างไรมันก็กระเทือนใจเรา อยากรู้ก็กระเทือนใจเรา สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมนี้ จะบอกที่เราไม่รู้ไม่เห็น เป็นไปไม่ได้ เราต้องรู้ต้องเห็น แต่เราดูเราเห็นแล้วเราจะดูแลใจเราอย่างไร เราเห็นแล้วเราจะกลับมาพัฒนาใจเราอย่างไร หลวงตาท่านสอนที่นี่ สอนให้อุใจเรา รักษาใจเรา อย่าไปทุกข์ร้อนกับเขา ถ้าไม่ทุกข์ร้อนกับเขาจะทำอย่างไร ถ้าไม่ทุกข์ร้อนกับเขา ต้องมีสติดูแลรักษา

ต้นไม้ เรา รู้จักให้ปุ๋ย รู้จักให้น้ำ ต้นไม้มันจะสดชื่นของมัน ต้นไม้ เราปล่อยให้ เราปล่อยให้ตามยถากรรม มันแห้งแล้งของมัน ใบมันเหี่ยวมันเฉาของมัน ใจของเรา เราไม่ดูแล ถ้าเราจะดูแลเรามีสติของเรา มีสติแล้วรักษา มันจะเกิดปัญญา ถ้าเกิดปัญญา เห็นไหม เราอยู่กับโลกนี้ โลกนี้เป็นแบบนี้ นี่สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม เขาสร้างกรรมของเขาอย่างนี้ เขาถึงมีความรู้ความเห็น

อย่างนี้ แล้วครูบาอาจารย์ท่านมีอำนาจวาสนา ท่านสามารถชี้หน้าได้ ชักหน้าได้ ก็เป็นประโยชน์กับท่าน แต่อย่างเรานี่เราไม่มีความสามารถพอใจ เขาเชื่อเราไหม เขาฟังเราไหม? เขาไม่เชื่อ เขาไม่ฟังก็เรื่องของเขามันกรรมของสัตว์ แต่เราไม่ทุกข์ใจ แต่ถ้าเราบอกความดีต้องเป็นแบบนี้ จะให้ทุกคนทำความดีแบบที่เราปรารถนา เราเองนี่ทุกข์นะ เพราะอะไร เพราะเป็นทุกข์ภายใน ทุกข์ภายในเพราะเราสร้างอำนาจวาสนาของเรามา ดูแลใจของเราอย่างนี้

เราเกิดมาเป็นชาวพุทธพบพุทธศาสนา ศาสนาสอนอย่างนี้ละ สอนกลับมาดูแลหัวใจของเรา ทำใจของเราให้เข้มแข็งขึ้นมา แล้วเข้มแข็งขึ้นมาจะ เห็นไหม ศาสนาทายาทเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรนะ จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ถ้าใจของเรามั่นคงแล้ว เราเจอสิ่งใด เรารับแรงกระทบสิ่งนั้นได้ แต่ถ้าจิตใจเราไม่เข้มแข็ง เจอแรงกระทบอย่างนั้น เราทุกข์ยากมากนะ “ทำดีขนาดนี้ ทำไมไม่มีใครเห็นความดีเราเลย ทำดีขนาดนี้ ทำไมทุกข์ยากขนาดนี้”

ทำดีเพื่อดี ทำดีเพื่อใจของเรา ไม่มีความลับในโลก เราเป็นคนทำเอง เรารู้อเอง เวลามันสมุจเฉทปหานนะ นี่เวลาเกิดกับใจ ใจมันรู้ของมัน เห็นไหม ดั่งแขนขาด กิเลสขาดดั่งแขนขาด มันขาดออกไปจากใจ...แล้วดั่งแขนขาดอยู่ที่ไหนละ ใครรู้ล่ะ? ใจเรารู้ เห็นไหม ความลับไม่มีในโลก

หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า แม้แต่นั่งต่อหน้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่ถามท่าน ไม่ถามท่านเพราะดั่งแขนขาด ได้ทำลายภวาสวะในหัวใจแล้ว ถ้าถามท่าน ท่านก็จะตอบแบบนี้ แต่ถ้าเรามั่นใจของเรา เราไม่ถาม เห็นไหม แม้แต่นั่งอยู่ต่อหน้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่ถาม เพราะผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ตถาคตสถิตอยู่กลางหัวใจของเรา ตถาคตดูแลหัวใจของเรา หัวใจของเรามีที่พึ่งที่อาศัย หัวใจของเราไม่แบกโลก ไม่ทุกข์จนเกินไป เอวัง